

== Velja po pošti: ==
 Za celo leto naprej . . . K 28.—
 za en mesec 2-20
 za Nemčijo celoletno . . . 28.—
 za ostalo inozemstvo . . . 35.—
V Ljubljani na dom:
 Za celo leto naprej . . . K 24.—
 za en mesec 2.—
 V spravi prejemati mesečno . . 1-70
== Sobotna izdaja: ==
 za celo leto 7.—
 za Nemčijo celoletno . . . 8.—
 za ostalo inozemstvo . . . 12.—

SLOVENE

== Inserati: ==
 Enostolna pettivrsta (72 mm):
 za enkrat po 18 v
 za dvakrat " 15 "
 za trikrat " 13 "
 za večkrat primeren popust.
 Poročna oglasila, zahvale, osmrtnice itd.:
 enostolna pettivrsta po 2) vin.
== Poslano: ==
 enostolna pettivrsta po 40 vin.
 Izhaja vsak dan, izvenredno ne-
 delje in praznike, ob 5. uri pop.
 Redna letna priloga Vozni red

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
 Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne
 sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74. ==

Političen list za slovenski narod.

Upravništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6. — Račun
 pošne hranilnice avstrijske št. 24.797, ogrske 26.511,
 bosn.-hero. št. 7563. — Upravniškega telefona št. 188.

Sv. oče papež Pij X. umrl.

Pija X., vrhovnega pastirja vesoljne katoliške Cerkve, ni več! Ta žalostna novica gre danes po celem svetu in zagrinja vse vernike v globoko žalost. Ne pretresa pa samo katoličanov, ampak stopa v ospredje v celi svetovni javnosti.

Pij X. je bil brez vsakega dvoma markantna osebnost. Rajni Sveti Oče je stal sredi modernega sveta, ki brez cest in zvezd teži za večkrat samo dozdevnim in varljivim napredkom, kakor glasni in neomajni klicar večne resnice, ki je edina zmožna osrečiti posameznika in ljudstva. Medtem ko krščanstvu odtujeni krogi tavajo brez vodilne smeri višjih smotrov in vlada prav v našem času glede najvažnejših vprašanj človeškega življenja in stremjenja največja nejasnost, oznanja in ohranja katoliška Cerkev slejkoprej načela, katera je človeštvu sporočil Zveličar, in Pij X. ni bil samo kot poglavar Cerkve, ampak tudi po svojih osebnih lastnostih kakor nalašč poklican, da te ideale z vso odločnostjo zastopa.

To nam kaže že kratek pogled na veliko delo, ki je je rajnik v primeroma kratki dobi desetih let svojega papeževanja izvršil. Njegovo geslo: Vse prenoviti v Kristusu! je ves katoliški svet mogočno vzpodbilo, komaj da je bilo izrečeno. Že dejstvo, da je Pij X., rojen iz preproste rodovine, celo svoje življenje kot mašnik deloval v dušnem pastirstvu, mu je namah vsa srca pridobilo. Praktično delo za dušni blagor vernikov je bilo poglavitni znak Pijevega pontifikata. V tem oziru bo katoliška Cerkev v svoji zgodovini na prvem mestu zabeležila papežev dekret o pogostem sprejemanju Svete Evharistije. S tem odlokom, ki je nekako obnovil ali boljše rečeno, okrepil tradicije prve dobe krščanstva, je rajni Sveti Oče neizmerno dvignil religiozno življenje katoličanov v najprejantnejšem pomenu te besede. S tem je v tesni zvezi prizadevanje Pija X., poglobiti versko izobrazbo otrok, vzgojo klerikov in sploh vse življenje katoličanov.

Rajni papež pa se je tudi z vso odločnostjo postavil nasproti zmotam moderne dobe. V tem oziru je njegova okrožnica proti modernizmu najkarakterističnejši pojav njegovega pontifikata. Modernizmu, ki je tajil nadnaravni značaj krščanstva, vero sploh pojmoval edinole kot čustvo, nečesa nedoumljivega in čisto nepoznanega, propagiral misel, naj se krščanstvo na škodo svojim neizpremenljivim resnicam popolnoma prilagodi modernim zmotam, in rušil avtoriteto od Boga postavljene Cerkve, je Pij X. s svojimi jasnimi besedami in uspešnimi odredbami izpodkopal temelje, tako da se je kmalu razblinil in izgubil ves pomen in vpliv v katoliški javnosti.

Pij X. je z občudovanja vredno energijo branil svobodo Cerkve. Tu je treba predvsem omeniti odpravo veta in njegov nastop proti poizkusu francoske ateistične vlade, zaslužniti in udušiti katoliško Cerkev na Francoskem. Francoski mogotci, za katerimi je stala vsa liberalna javnost v Evropi, so zadeli pri svojem besnem sovraštvu do vsega, kar količkaj spominja na krščanstvo, v Piju X. na nepremagljiv branik, ki se ni omajal, ki se ni ustrašil brutalnosti svobodomiselstva, niti se dal od svojega stališča količkaj premakniti po tožbah nekaterih malosrčnežev. Jasno in glasno je povedal, da svobode Cerkve ne dá za nobeno ceno prikrajšati, je razkrinkal namene hinavskega kombizma in bodril francoske katoličane, da so vzeli rajši nase največje žrtve, kakor da bi dali Cerkev okovati v pripravljene verige. Ta zgled neomajnosti, kadar gre za bitna načela,

je imel najgloblji moralni učinek, je dal katoličanom sredi najhujših preganjanj zavest notranje moči, je svetu pokazal, kaj premore Cerkev, ki je zgrajena na nezmotljivem učenstvu in vodstvu Petrovega naslednika. Ko se drugod majó vsi principi in vse avtoritete, je Rim slejkoprej nepremakljivo središče in težišče katoličanstva.

V bogatem delovanju rajnega papeža je treba omeniti nadalje reformo kurije v zmislu večje enostavnosti, začetek kodificiranja kano-ničnega prava z ozirom na novonastale razmere in potrebe, izpopolnitev določil, ki se tičejo poročanja škofov o stanju svojih dijeceze na kurijo itd. Vse preveva težnja po večji enoti, lažjem funkcioniranju upravnega aparata, centralizaciji. Za še večjo konsolidacijo notranjega ustroja v vladstvu Cerkve je Pij X. storil toliko, da ga bo zgodovina Cerkve štela med one papeže, ki so v zadnjih stoletjih največ v tem oziru storili.

Piju X. se je po pravici prideval naslov »religioznega papeža«. To ostane odlika in karakteristika pokojnika. Poglobitev religioznega življenja je nujna potreba prav našega časa. Kakor pa je enostransko pri velikem Leonu upoštevati zgolj to, kar je naredil na socialnem polju, tako je napačno, če se prezira, koliko se je Pij X. prizadeval tudi za stvari, ki ne pomenjajo sicer dušnega pastirstva v ožjem pomenu besede, so pa z njim spričo potreb modernega časa v neizogibni zvezi. Pokojni papež je imel tudi veliko zmisla za gospodarski in socialni napredek katoliškega ljudstva. O tem pričajo razni dekreti, okrožnice, direktive, ki jih je pisal katoliškemu svetu. Vse so pisane in namenjene v to, da bi ljudstvu gospodarska in socialna blaginja služila v pravi, časni in dušni blagor. Pij X. je tudi organizacijo delavstva vseskozi odobral in njen pomen vpošteval. Rajnik je nadalje globokopotezno ustvaril jasnost v zmedbi, ki je vladala v politični in socialni organizaciji katolikov v Italiji. Če hočejo nekateri s tem staviti v nasprotje delovanje Leona XIII., popolnoma pozablajo, da takrat nevarnost modernizma in interkonfesionalizma ni bila akutna. Leon XIII. je socialno gibanje med katoličani mogočno vzbudil, Pij X. mu je odkazal pravo smer, če je tu in tam zašlo s tira. Da je rajni Sveti Oče nastopanje katolikov v javnem političnem življenju odobral, o tem pričajo neštete njegove enunciacije in dejanska pomoč, ki jo je v tem oziru nujal. Kot beneški patriarh je stal v središču boja katoliških in zmernih elementov proti radikalnemu svobodomiselstvu. Zlasti pa je rajnik pospeševal katoliško izobraževalno organizacijo.

Kot politično glasilo, ki stoji na temelju katoliškega svetovnega nazi-ranja, se moramo pri tej priliki z veliko hvaležnostjo spominjati naklonje-nosti Pija X. za katoliško časopisje. Pod Pijem X. se je katoliški tisk zelo razvil. Pod njegovo egido je izšlo tudi neko delce, ki fiksira načela, katerih naj se drži katoliško časopisje. Katoličane je opetovano opozarjal na pomen, vpliv in moč časopisja.

Pij X. je bil svet mož, asket, strog nasproti sebi, pa vseskozi praktič-nega duhá, pravi dušni pastir tudi na najvišjem mestu. Žalostno done danes zvonovi cerkvá po celem katoliškem svetu in oznanjajo smrt enega najboljših papežev. Sv. Cerkev pa je postala vdova in čaka naslednika, ki naj delo Pija X. nadaljuje v blagor vernikov, v blagor celega sveta, ki stoji pod vplivom neizbrisne krščanske resnice. Naš čas je poln vprašanj in nevarnosti in za katoličane je glas Kristusovega namestnika ono vodilo, po katerem se v vseh težavah morejo z največjo sigurnostjo ravnati,

Ob smrti sv. očeta.

Ravnokar se je urbi et orbi razglasilo, da sv. oče Pija X. ni več med živimi! Z močno roko je vodil usodo katoliške Cerkve, in njegova dela so šla za njim. Iz milijon in milijon src kipé zanj vroče molitve, mi pa mu v tej prvi resni uri postavimo spomenik, ki ga bo vreden. To pa bomo na najlepši način dosegli s tem, da v velikih potezah razgrnemo njegovo bogato življenje, njegovo delovanje in prizadevanje kot Pontifex maximus.

Kakor bi bilo včeraj, tako živo se še spominjamo slovesne ure, ko je eminence kardinal Macchi z »Loggette« naznanil Rimljanom, da je konklave izvolil za papeža beneškega patriarha Jožefa Sarto. Z bliskovito naglico se je razširila ta vest na vse strani večnega mesta in širom sveta, meni pa je nehoté prišlo na misel, s kako ljubeznijo in navdušenjem je beneški patriarh malo prej, predno se je zbral konklave, v »Collegio lombardo« pripovedoval o lačunskem mestu, ki mu je tako k srcu prirastlo. Ali ni morda njegovega srca že tedaj obhajala slutnja, da svojih Benetk nikdar več videl ne bo? Njegov zasebni tajnik msgr. Bressan je imel tedaj že zanesljivo zagotovilo, da je izvolitev beneškega patriarha za papeža v konklavu zagotovljena, zato je priporočil nekaterim časnikarjem, da se za časa pobrinejo za življenjepisne podatke bodočega papeža. Kardinal Sarto je trikrat poizkusil, da bi volitev od sebe odvrnil, in treba je bilo prepričevalne elokvence kardinala Sattolija in milanskega nadškofa kardinala Ferrarja, da se je Sarto končno vdal in sprejel izvolitev.

Kardinalski kolegij je prešinjala želja, dobiti papeža, ki je prehodil vso pot, vse stopnje cerkvene hierarhije in bi se s posebno vneto posvetil notranji reformi Cerkve. Okolnost, da je kardinal Sarto kot beneški patriarh obiskal italijansko kraljevo dvojico, ko je bila prišla v Benetke, je Italijanom vzbujala nado, da bo novi papež, če že ne svetno in cerkveno oblast popolnoma spravil, pa vsaj oblažil razmerje med italijansko vladjo in italijanskimi katoličani. Novi papež sicer Rimljanom po izvolitvi ni podelil blagoslova z zunanje vatikanske logije, kakor se je z več strani želelo, toda prejšnje življenje novega papeža je italijanskim liberalnim listom le dalo povod za mnenje, da se bo bodoče razmerje med papežem in vladjo bistveno izboljšalo. Predvsem se je za trdno pričakovalo, da se bo kardinal Sarto kot papež popolnoma ogibal politike. Pij X. je veljal za religioznega papeža par excellence. To mnenje se je še bolj utrdilo, ko je sv. oče 4. oktobra 1903 izdal svojo prvo encikliko »Instaurare omnia in Christo«, ki naj bi nekako podala program sv. očeta.

Komaj je preteklo nekaj mesecev, že se je v Italiji izvršil preobrat, ki je bil za notranjo politiko dalekosežnega pomena. Kakor je znano, so se katoličani v Italiji, zvesti papeževi buli »Non expedit«, popolnoma odtežali političnemu življenju in se niti aktivno niti pasivno niso udeleževali volitev. Leta 1904. se je v velikih središčih italijanskega kraljestva pojavil revolucionarni sindikalizem kot pogubonosni hudournik, in grozil je generalni štrajk. Tedanji ministrski predsednik Giolitti je delo razdirajočih sil mirno gledal in na prigovarjanje, naj proti organizatorjem štrajkovega gibanja energično nastopi — smehljaje odgovorjal: »Ljudstvo bo kalilcem miru že samo odgovorilo!« In res se je ljudstvo že po petih dneh sindikalistične omamljenosti vrnilo na delo, in sedaj je bil ugoden čas za razpis splošnih volitev. Italija se je nahajala še pod neposrednim vtisom surovih izgrediv, ki jih je bil uprizoril revolucionarni socializem, in vse je nestrno pričakovalo prilike, da dá na to energičen odgovor. Vlada se je sklicala na vse redoljubne elemente in posebej na katoličane, ki so topot prvič, odkar je bil izšel »Non expedit«, šli zopet volit. Katoliških poslancev je bilo sicer jako malo izvoljenih, toda mnogo konservativcev je bilo izvoljenih samo s pomočjo katoliških glasov. Vsekakor »Non expedit« kot splošno pravilo še ni bil odpravljen, vrzel je bila pa le napravljen. Kakor je bil za časa Leona XIII. za francoske katoličane važen »ralliment«, tako je bila za katoličane v Italiji pomembna udeležitev pri splošnih volitvah leta 1904.

Tako so se razmere v Italiji nagibale k boljšemu; na drugi strani je pa novi papež nasproti grozeče se dvigajočemu francoskemu jakobinstvu iz vsega početka energično nastopil. Mogočnikom na Seini je odločno zaklical »Non possumus!« Njegov prednik Leon XIII. je svoj čas vse storil, da bi preprečil prelom napoleonskega konkordata. Priporočil je bil francoskim katoličanom, naj se ne boré proti republik in demokraciji, da ne dajo s tem bloku pretveze za sprejetje proticerkvenih postav. Leon XIII. je umrl, ne da bi bil doživel sprave duhov na Francoskem, kakor jo je bil doživel po kulturnem boju na Nemškem. Predsednik Loubet se je v imenu francoske demokracije podal v Rim,

ne toliko zato, da bi dosegel italijansko-francoski sporazum, marveč v prvi vrsti zato, da bi dal Vatikanu čutiti, da se Francija ne zmeni za vatikanske ugovore. Po ugovorih z ozirom na »Nobis nominavit« je takratni ministrski predsednik Combes nato z drzno roko raztrgal konkordat. Kmalu potem je prišlo do popolne ločitve Cerkve od države. Francoski jakobinci so se ponahali s tem, da so papeža popolnoma prezirali. Celemu svetu so oznanjali, da se bo ločitev Cerkve od države izvršila nakljub »tujem suverenu«, kakor so papeža imenovali. Aristid Briand si je laskal z mislijo, da bo postal Napoleon te ločitve. On in njegovi so pa naredili račun brez krčmarja. Ko so francoske Cerkve oro-pali vseh beneficijev, ki jih ji je zagotavljal konkordat, niso hoteli priznati popolne verske svobode, ki jo je izrecno poudarjal člen 8. ločitvene postav. Ustvarili so takomenovane bogoslužne družbe z namenom, da bi med francoskimi katoličani povzročili razkol. Ako bi Vatikan teh bogoslužnih družb ne hotel priznati, se francoski Cerkvi zapleni vse premoženje (krog 400 milijonov frankov). Tako so hoteli Kristovo nevesto z lakotjo prisiliti k popustljivosti. Mnogo škofov in 23 vevleghnd članov francoskega klera (takomenovanih zelenih kardinalov) je izreklo željo, naj bi se lojalno poizkusilo vdati se željam francoske vlade. Toda Pij X. ni bil takega mnenja in je Briandovo zakonsko predlogo z odločnostjo, ki bi je nihče ne bil pričakoval od njega, a limine odbil. V Parizu so bili izpočetka nad odločnim nastopom sv. očeta presenečeni. »Tuji suveren« se je drznil mogočnikom v burbonski palači zaklicati: »Vaše postav ne sprejemem!« Katoličani na Francoskem so pa ta

odločni korak sv. očeta z veseljem pozdravili. Ko je Briand videl, da je njegov prvi udarec pariran, je poizkušal na drug način zlomiti odpor sv. očeta — toda zaman. Pij X. je neomahljivo ostal pri svojem: »Non possumus!« in francoski katoličani so se enodušno zbrali krog njega. Spor med Parizom in Vatikanom je še zmerom odprt in sv. oče je na eklatanten način dokazal, da ondi, kjer gre za pravice katoliške Cerkve, niti za las ne popusti od svojega stališča.

Drugo vevležno vprašanje, ki se ga je lotil sv. oče z železno energijo, je bilo vprašanje »modernizma«. V tem slučaju ni šlo za boj proti zunanjim sovražnikom katolicizma, marveč za to, da se razdro doktrine, ki so se hotele na škodljiv način ugnjezditi med verniki samimi in so ogrožale vero in mravnost.

Modernizem je konglomerat modroslovnih, teoloških, eksegetičnih in zgodovinskih zmot; razširjati so ga začeli po vsem svetu. Na Francoskem je bil prvoboritelj te struje abbé Loisy. Njegova brošura »L'Eglise et l'évangile«, ki naj bi ovrgla slovito Harnackovo knjigo »Wesen des Christentums«, je povzročila v Parizu živahne polemike, ki so postale še ostrejšee, ko je Loisy izdal še drugo brošuro pod naslovom »Autour d'un petit livre«. To gibanje, ki je znano pod imenom modernizma, je tudi drugod našlo prijateljev in privržencev, tako n. pr. na Angleškem, kjer mu je bil Georg Cyrell vnet zagovornik; pa tudi v Italiji, zlasti v Milanu in Rimu, je stopalo na plan.

Pij X. je prijel zlo pri korenini. 3. julija 1907 je izdal dekret »Lamentabili«, ki je najstrožje obsojil nič manj nego 64 stavkov, vzeti iz spisov najbolj znanih modernistov. 8. septembra istega leta je nato izšla enciklika »Pascenti dominici gregis«, ki je izpopolnila prizadevanje sv. očeta za uničenje modernizma.

V pozitivnem oziru se je sv. oče najiskrenejše zavzel za dobrobit krščanskega delavstva. O tem pričajo mnoge njegove odredbe, tako n. pr. glede sindikalističnega gibanja na Nemškem in omejitve cerkvenih praznikov.

Z odločbo od 24. septembra 1912 je Pij X. s posebnim pismom posegel v dolgotrajni boj med katoličani v Nemčiji radi strokovnih društev. Nekateri so bili namreč mnenja, da morajo biti ta društva čisto katoliška (konfesionelna), drugi so pa bili za mešano konfesionelna krščanska društva, v katera imajo dostop tudi protestanti. Med obema strujama se je bil srdit boj za to vprašanje, ki se je spojilo s splošnimi spornimi vprašanji, ki so nemške katoličane delila v dva tabora. Takoimenovana berolinska struja je bila za čisto katoliška, kolinska s pokojnim kardinalom Fischerjem na čelu pa za mešano konfesionelna krščanska strokovna društva. Oba tabora sta se opetovano posluževala izrekov sv. očeta, vsak v svojo korist. Končno je Pij X. odločil v tem boju z naznanilom od 12. septembra 1912, v katerem poziva nemške katoličane k slogi in obsoja njih medsebojni boj v tem vprašanju. V stvari sami odloča, da bi bilo želeli, da bi katoliške organizacije stale na čisto verski podlagi, da se pa morejo ondi, kjer so razmere po tem, trpeti tudi krščanska strokovna društva, toda le pod pogojem, da ostanejo katoliška načela nedotaknjena.

Prav posebno skrb je papež Pij X. posvetil evharističnim kongresom. Kongresi v Londonu, Kolinu, Montrealu, Madridu, na Dunaju, Malti in letošnji v Lurdu so bili verska slavlja, kakršnih svet preje ni videl. Mednarodni evharistični kongres na Dunaju, katerega se je udeležil dvor in celokupno katoliško avstrijsko prebivalstvo, je bil vrhunec mednarodnih izkazov ljubezni in spoštovanja do najsvetejšega Zakramenta. Z naravnost občudovanja vredno vnemstvom se je sveti

moški sina šolati. Tudi Jožef in njegov brat Angelo, ki je šel za njim na gimnazijo, sta študirala tako, kakor je to usojeno sinovom revnih staršev.

Ko je umrl oče Sarto, star šele 59 let, dne 4. majnika 1852, se je njegov sin Jožef že nahajal v padovanskem semenišču. Rieški župnik dr. Titus Fosarini je priporočil mladega Jožefa takratnemu benečanskemu patriarhu Monico, ki je bil tudi v Riesu rojen, in ta je preskrbel svojemu rojaku brezplačno mesto v padovanskem seminariju. Pač ni Jožefov dobrotnik slutil, da podpira tistega svojega nadarjenega rojaka, ki ne bo zasedel le prestola benečanskih patriarhov, marveč ga bo še venčala veličastna tiara papeška.

V semenišču se je mladi Sarto osvojil v filozofskih in v teoloških vedah odlikoval in je bil med 39 seminaristi prvi.

JOŽEF MELHIJOR SARTO DUHOVNIK, ŠKOF IN KARDINAL.

Škof Antonio Farina v Castelfrancu je podelil dne 18. septembra 1858 Jožefu Melhijorju Sarto sv. zakrament mašniškega posvečenja. Drugi dan je že daroval novomašnik Jožef Melhijor Sarto v Riesu svojo prvo sv. mašo v velikoj veselje in radost svojcev.

Novomašnika Jožefa Melhijorja Sarta so imenovali kmalu za kaplana v Tombolu. Njegov prvi župnik Constantini je bil zgleden duhovnik in dober pastir v spodovem vinogradu.

Organizator.

Rajni papež je nato deloval kot župnik v Salzanu, kjer je zapustil trajne sledove svojega dela. Ustanovil je rajfajzno organizacijo vnet. Blagodejno delo župnika Sarta ni ostalo neopazeno. Njegov škof Zinelli v Trevisu je cenil njegov trud za blagor ljudstva in ga imenoval leta 1875. za kanonika katedralskega kapitla in za sodnika dvorhovnega sodišča; pozneje pa za semeniškega spiritalnega ravnatelja, nato za škofijskega kanclerja in končno za njegova generalnega vikarja. Kancler je ostal tudi pri obeh Zinellijevih naslednikih, dokler ga ni papež Leon XIII. dne 10. novembra 1884 imenoval za škofa v Mantovi.

Škof v Mantovi.

V Mantovi je čakalo škofa Jožefa Melhijorja obširno in težavno delo. Mantova je pripadla šele leta 1866. Italijanska vlada je z vsemi silami ustvarila proticerkveno trdnjavo v mantovski škofiji. Škof Sarto, ki ga je v škofa poveljnik kardinal Parocchi, je predvsem delal na to, da je svojo duhovščino v znanstvenem in verskem oziru dvignil. V devetih letih ko je bil mantovski škof, je dvakrat sklical vseh 153 župnij svoje škofije. Septembra 1888 je sklical sinodo, ki so se skoraj vsi duhovniki udeležili. Bila je to prva sinoda čez 200 let. Kot mantovski škof je slavil dva velika jubileja, namreč 800letnico škofijskega patrona sv. škofa Anzelma in 300letnico sv. Alojzija Gonzaga (1891).

Škof Sarto je v javnosti veliko deloval. Osebnost je bil brezmejno radodaren in je na shodih in v društvih deloval na zmanjšanje socialne bede. Mantovski škof si je znal pridobiti udanost in ljubezen svoje duhovščine in ljudstva, zato je bilo vse zelo žalostno, ko je Mantovo leta 1913 zapustil.

Kardinal in benečanski patriarh.

Papež Leon XIII. je imenoval škofa Sarta 12. julija 1893 za kardinala, tri mesece pozneje pa za kardinala-patriarha v Benetkah.

Novega benečanskega patriarha so Benečani sijajno sprejeli, a le verniki so ga sprejeli z veseljem. Ko je došel patriarh Sarto 24. novembra 1893 v Benetke, je videl, da so okna mestne hiše nalašč zaprli, ker je svobodomiselnih benečanskih mestni svet odklonil, da se patriarhovega sprejema oficijelno udeleži. Tekom deset let, ko je bil patriarh Sarto v Benetkah, se mu je posrečilo, da se je položaj za Cerkve v Benetkah popolnoma izpremenil. Kakor v Mantovi, je tudi v benečanskem patriarhatu dvignil ugled duhovščine, pridno obiskaval župnije, podpiral zgradbe cerkv in sklical diiecezansko sinodo, sploh storil vse, da dvigne cerkveno življenje.

Predvsem je bil vnet za katoliško časopisje in za katoliška društva. Ko se je bilo bati, da propade največji katoliški list »Difesa«, je patriarh na javnem shodu izjavil, da ne bodo zanj nobene žrtve prevelike, da list vzdrži in, če bo potrebno, proda za list celo svojo škofovsko pastirsko palico.

Za gmojni blagor ljudstva je delal na to, da so se ustanavljale kmečke posojilnice, pogajal se je ob stavkah z delavci in z delodajalci, pospeševal je ljudsko banko in delavske blagajne. Oprt na društva se je ob volitvah z liberalci uspešno boril. Patriarh je bil duša lige, v kateri so se zvezali katoličani in zmerni liberalci proti skrajnemu svobodomiselnstvu. Prva zmaga se je izvajala leta 1895. ob volitvah v

Življenjepis Pija X.

MLADOST.

Sveti Oče papež Pij X., 258. naslednik sv. Petra, je bil rojen 2. junija 1835 v mali vasi Riese v Zgornje Italiji. Rojstni kraj Svetega Očeta leži v rodovitni pokrajini med Vicenzo in Trevisom na Benečanskem. Oče Pija X. je bil Ivan Krstnik Sarto, občinski sluga in pismonoša, mati Marjeta, rojena Sanson, je bila šivilja. Delala je z možem vred ponoči in podnevi, da sta mogla pošteno preživeti svojo veliko družino. Med devetimi otroci je bil Pij najstarejši. Krščen je bil mladi Sarto 3. junija 1835 na ime Jožef Melhijor; krstil ga je kaplan Pellizari, boter je bil očetov brat Anton Sarto.

Mladi Beppo, kakor so ga nazivali, je bil zelo nadarjen deček. Prvi njegov učitelj Gecherle je kmalu opazil, da ima Beppo jako bistro glavo in da bo še kaj iz njega. O Veliki noči 1856 je prejel Jožef prvo sv. obhajilo. V Riesu žive še nekateri stari ljudje, ki so bili z rajnim Sv. Očetom Pijem X. skupaj pri njegovem prvem svetem obhajilu.

Ko je Jožef Melhijor Sarto dovršil dva razreda ljudske šole v Riesu, so ga poslali študirat na gimnazijo v Castelfrancu. Starši so si morali zelo pritrgovati, da so

provincijski svet, druga leta 1901 ob volitvah v mestni svet. S kraljem Umberto I. in s sedanjim laškim kraljem Viktor Emanuelom III. je kot patriarh tudi osebno obšel.

Svoj velikanski vpliv si je pridobil predvsem s svojo veliko radodarnostjo, ki je bila večja kakor njegovi dohodki. Kot visok cerkven knez se ni nikdar sramoval, da je sin ljudstva. Njegove tri sestre, ki so mu gospodinje, so priprosto oblečene morale vsak dan na trgu preskrbeti kuhinjske potrebščine. Ko je njegova stara mati prišla k slavnostnemu vходу v Benetke, si je za slavnost mestni klobuk izposodila. Patriarh pa ni trpel tega nenavadnega pokrivala in jo je preprosil, da je vzela svojo navadno ruto.

Mati je umrla eno leto potem, ko je Sarto postal benečanski patriarh. Obili posli so povzročili, da ni mogel patriarh k pogrebu svoje matere, ki jo je prisrčno ljubil.

PAPEŽ PIJ X.

Leon XIII. je umrl leta 1903. Takoj po njegovi smrti se je zbral kardinalski kolegij, da izvoli naslednika. Patriarh Sarto se je globoko ginjen ločil od Benetk: »Živ ali mrtev upam, da vas zopet vidim; medtem pa molite zame in za konklave,« je rekel, ko se je od svojih vernikov poslovil. A niti mislil ni, da bi bil za papeža izvoljen in je kupil zase in za svojega spremeljalca celo povratni železniški vožni listek, katerega je pozneje, kakor so listi poročali, daroval nabiralcu raritet grškemu kralju, ki je bil, kakor znano, v Solunu letos umorjen.

Ko se je od zunanjega sveta popolnoma ločeni konklave zbral, je Sarto prestrašen opazil, da se pogledi kardinalov vedno bolj nanj obračajo. Prijateljem, ki so mu prigovarjali, naj pontifikat sprejme, se je dolgo upiral. Ko je dejal, da sebi izreče smrtno obsodbo, če sprejme izvolitev, mu je milanski kardinal Ferrari odgovoril: »Obrnite v tem slučaju nase besede Kajetana: Dobro je, da eden za blagor vseh umre.« Nato se je udal. V torek, 4. avgusta 1903 je združil pri sedmi volitvi 50 glasov, 8 nad potrebno večino. Kardinal Oreglia ga je vprašal, če sprejme izvolitev, kakor je Sarto globoko ginjen z Zvečarjevimi besedami na Oljski gori odgovoril: »Če ne more ta kelih iti mimo mene, ne da bi ga izpil, naj se zgodi Gospodova volja.« Sarto si je nadel ime Pij, ker je globoko spoštoval papeže, ki so si ime nadevali. Izvolitev Pija X. je vzbudila vseh katoliških deželah zadovoljnost. Izven Italije so o novem papežu le malavdeli, ker ni izšel, kakor njegov prednik, iz krogov cerkvene diplomacije, marveč iz krogov duhovskega pastirstva. A najstvo, da se je povzpelo iz navadnega uplana na najvišje mesto, in poročilo o njegovem vnetem delovanju v Benetkah mu je takoj pridobilo simpatije katoliškega sveta.

O novem papežu je pisal beneški list *Il Leone di S. Marco* v svoji slovesni revilki 9. avgusta 1903:

»V naših časih, ko se tajne zveze in socializem vedno bolj večjata, da strmojavita vladu katoliškega ljudstva, ko na tatarju napačnih obljub žrtvujejo svoje lastni koristi, je zasedel prestol sv. Petra Pij X., mož, ki je bil rojen med navadnim ljudstvom, ki se svojega nizkega pokolenja ni nikdar sramoval in se še s tem ponašal. Včeraj se je še lahko lagalo, lahko se je vzbujalo sovraštvo ljudstva proti cerkveni hierarhiji, ker so bili zadnji papeži aristokratskega pokolenja. Danes morajo laži in obrekovanja nasprotnikov obmolkneti. Pod papeškimi obleko, pod svilo in zlatom, ki je mora papež ob slovesnih prilikah nositi, bije srce in gori duša pravega moža iz ljudstva, ki ne sluti zgolj bede sinov ljudstva na višini svojega prestola, marveč jo pozna iz spominov svoje lastne preteklosti in zato bedo vedno s trajnim usmilenjem zasleduje.«

Pij X. je bil v 69. letu svoje starosti, ko je bil za papeža izvoljen. Energija, ki ga je celo življenje prešinjala, je še vedno v njem živeła. Dasi je bil zelo utrujen, je takoj po izvolitvi svoje visoko mesto nastopil. V sredo, 4. avgusta 1903 je že podelil v baziliki sv. Petra zbranim vernikom apostolski blagoslov, v nedeljo, 9. avgusta, se je pustil kronati za papeža, ne, kakor Leon XIII. v Sikstinski kapeli, marveč v cerkvi sv. Petra. Rimskim revežem je podaril 100.000 frankov in je kot papež razdelil velikanske vsote med reveže.

»Omnia instaurare in Christo!«

Svoje delovanje je pričel Pij X. z encikliko 4. oktobra 1903. Za svoj glavni smoter smatra tu, kakor prej, geslo: »Obnovite vse v Kristusu!« Predvsem naglašja, naj se njegovi čisti nameni ne tolmačijo kakor svetna stremjenja in nameni strank. Nauki Cerkve o svetosti zakona, o krščanski vzgoji otrok, o lastnini in porabi premoženja, o dolžnostih nasproti oblastem za dobe vedno večjo veljavo. Med zahtevami raznih stanov se mora ustvariti po krščanski pravosti in krščanski postavi sprava. Duhovščina na višku, intenzivni verski pouk, več krščanske ljubezni in primerno

delovanje katoliških društev bo ta smoter doseglo.

Rimskega vprašanja se je novi papež v svoji prvi okrožnici le kratko dotaknil, ne da bi bil obrnil močnejšo ost protitistim, ki so svojčas apostolsko stolico oropali njene moči in ki papeža še danes silijo, da živi kot jetnik v Vatikanu.

Preosnova notranjega cerkvenega življenja.

Pij X. je predvsem delal na to, da se preosnuje notranje cerkveno življenje, cerkvena ustava in uprava. Glavne zasluge si je pridobil Leon XIII. brezpogojno na cerkveno-političnem polju, dasi je tudi izboljšal notranje cerkvene razmere. O razločku med Pijem X. in Leonom XIII. je sodil znani prelat Anton de Waal: »Če je drevo svojo krono pod Leonom močno razvilo, bodo pod Pijem X. njegove korenine globlje v zemljo prodrle in notranje ojačile deblo in veje.« V tem oziru se je naselil s Pijem X. gotovo nov duh v Vatikan. Veliko predlogov in veliko brošur, ki so se pečale s preosnovami in ki so gotovo s tajno odobritvijo papeža izšle, ni bilo mogoče izvesti. Ni se posrečilo omejiti števila laških škofij in tako izvesti boljše in enotnejše pastirstvo. A marsikaj je le prodrlo in ostane gotovo slaven list v cerkveni povesti.

Določila o volitvi papežev.

Konstitucija »Comissum nobis« z dne 20. januarja 1904 se obrača proti veto-pravici, ki so si jo posamezni vladarji prisvajali. Kakor znano, je vložil veto tudi cesar Franc Jožef I. proti kardinalu Rampolli po krakovskem kardinalu Puzyni. Pij X. prepoveduje v tej konstituciji podgrožnjo ekskomunikacije vsem udeležencem konklave najstrožje prevzeti veto-naročilo in je javiti kakemu posameznemu kardinalu ali celemu kolegiju. V drugi konstituciji dne 25. decembra 1904 »Vacante sede apostolica« so se pa zbrali vsi predpisi glede vakance apostolske stolice in volitve papeža z nekaterimi primernimi določili. Določa se tudi, da se lahko en dan štirikrat voli, medtem ko se je smelo prej voliti le dvakrat.

(Dalje.)

Zadnje ure sv. očeta.

Rim, 19. avgusta. »Giornale d'Italia«: Od sobote sem prihajajo k papežu samo državni tajnik Merry del Val in papeževi svojci. Danes se je raznesel glas, da je papež obolel. Hvala Bogu, da ni drugega kakor brezpomembna mrzlica združena z lahkim katarjem. Telesni zdravnik dr. Amicis je svetoval sv. očetu, naj ostane v postelji.

Rim, 19. avgusta. »Osservatore Romano« poroča: Papež boleha že tri dni na lahkem katarnem napadu, ki pa poenjuje in je vsaka bojazen izključena. Sv. oče je odredil, naj se tudi v sedanjih abnormalnih razmerah nadaljuje delo pri zgradbah cerkva, šol in drugih stavb v Rimu in rimskih predmestjih. Papež želi, naj se ta dela nadaljujejo toliko časa, dokler je mogoče, da se olajša beda delavskih slojev.

Rim, 19. avgusta. O stanju papeževem je bil danes izdan sledeči zdravstveni izkaz: Papež boleha že štiri dni na pljučnem kataru. Danes se je njegovo stanje vsled razširjenja katara in vsled shujšane mrzlice poslabšalo. — Zdravnika: Amicis, Marchiafava.

Rim, 20. avgusta. (Kor. urad.) »Tribuna« poroča: Kralj Viktor Emanuel si je dal včeraj ob 11. uri 50 minut dopolodne poročati o boleznih sv. očeta. Kralj in kraljica sta se živahno zanimala za sv. očeta in naročila ministrskemu predsedniku, naj jima vsak čas poroča o bolniku. Ministrski predsednik je po uradnikih, ki so bili z Vatikanom v službeni zvezi, neprestano popraševal, kako je s sv. očetom, ter določil vse dispozicije za vsak slučaj.

Rim, 19. avgusta. Ko so konstatirali pri bolniku nevarnost, je podelil zakristan monsignor Zampini zakramente za umirajoče. Asistirali so: monsignor Pifferi, Pescini in tajnik Bressan. Navzoči so bili kardinali: državni tajnik Merry del Val, Gaspari, Caccignano, Bisleti, Ferrata in bolnikova sestra Ana. Na trgu sv. Petra in po rimskih cerkvah, kjer je bilo izpostavljeno sv. Rešnje Telo, je molilo veliko vernikov za sv. očeta. Generalni vikar je namreč odredil, da se opravljajo molitve za papeževo zdravje po vseh cerkvah v Rimu.

Rim, 19. avgusta. Danes dopoldne so se zbrali v Vatikanu kardinali: Frata, Gaspari, Billot in Bisletti. Presenetila jih je nenavadna barva bolnikovega obraza in pačasno prenehanje bitja žile. O krizi, ki jo je povzročil napad slabosti, so obvestili vse kardinale v Rimu. Prišli so v Vatikan takoj nato še: kardinal Granito di Belmonte in Gotti, papeževa sestra in nečakinja. Bratu sv. očeta so brzojavili.

Rim, 19. avgusta. Ob 6. uri zvečer izišli list »Giornale d'Italia« piše: Zadnji obiskovalci papeža pravijo, da je okoli 4. ure popoldne pri sv. očetu nastopilo zboljšanje. Sv. oče se je večkrat nasmehnil in hotel s tem pokazati, da se čuti krepkejšega.

šega. Zahteval je, naj mu dajo kako okrepčilo za srce. Profesor Marchiafava mu je dal eno žlico gorke kave, nakar je papež dal znamenje, da mu je olajšano.

Rim, 19. avgusta. »Osservatore Romano« izjavlja ob 1/27. zvečer, da je bolnikovo stanje nepretrgoma silno resno.

Rim, 19. avgusta. Ob 8. uri zvečer je izšel naslednji zdravstveni izkaz: Stanje bolnika je vedno zelo resno. Toplina 39-8°, žila 140 in neredna, dihanje 80, izmeček težak. Nastopile so tudi komplikacije v ledvicah. Bolnik je ohranil svojo živahnost.

Rim, 19. avgusta. Ob tri četrt na 6. uro popoldne sta zapustila Vatikan dva člana diplomatskega zbora. Na vprašanje, kako je s sv. očetom, sta odgovorila, da je njegovo stanje zelo slabo. Člana sv. kolegija kamerlengo kardinal Volti in kardinal vikar Pompili, ki se mudita zunaj Rima, sta brzojavno poklicana v Vatikan. Papeževa zdravnik Marchiafava in Amici, sestra in nečakinja sv. očeta so ostali v Vatikanu pri bolniku cel dan.

Rim, 19. avgusta. Ob 11. uri dopoldne je postalo papežu tako slabo, da so začeli zanj resno skrbeti. Zdravnika sta hitro vmes posegla in bolniku s hitro injekcijo olajšala izmeček, nakar se je njegovo stanje proti drugi uri popoldne nekoliko zboljšalo. Bolniku se je stanje v noči od torka na sredo zelo poslabšalo in katar je silno napredoval. Ob 1/11. uri dopoldne je nastopila taka srčna slabost, da so se bali krize. Ob 2. uri popoldne je bolniku nekoliko odleglo, ampak nevarnost je ostala. Buletin: 39-0°, žila 130, neenakomerna, dihanje 50. Popoldne ob 5. uri se je nabil buletin na vrata vatikanske palače. Na trgu sv. Petra se je nabrala velika množica, ki je zrla na okna bolniške sobe v II. nadstropju. Okna so bila zagrnjena. V Vatikanu so poklicali protokolnotarja.

Rim, 19. avgusta. Ob tri četrt na 10. uro zvečer: Papežev zakristan je ob bolniški postelji in čaka, da podeli sv. očetu zadnja tolažila. Monsignor Bressan moli z očetimi avguštinci v sosedni sobi. Razen kardinalov so zbrani v Vatikanu avstrijski, bavorski in poslaniki drugih držav, ki imajo v Vatikanu svoje zastopstvo.

Rim, 20. avgusta. »Tribuna« piše: Ko je zdravnik sv. očeta Marchiafava včeraj ob 11. uri dopoldne podal sv. očetu inhalacijo kisika, sklonil se je nad sv. očetom in ga prosil z ljubeznivimi besedami, naj poizkusi nekoliko zakašljati. Sv. oče je pogledal zdravnika, preko obraza mu je šinil lahen usmev, kakor da bi hotel izraziti, da je sedaj vse končano. Končno je sv. oče z naporom nekoliko poizkusil zakašljati ter je nekoliko izpljunil. Ko je msgr. Zampini sv. očetu podelil sv. olje, se je sv. oče popolnoma zavedel pomena tega trenutka. Poizkušal je premikati ustnice, da bi molil. Izraz na obrazu sv. očeta je ohranil vzvišeno askezo. Nato je zaprl sv. oče oči in zašepetal z umirajočim glasom: »Volja Gospodova naj se zgodi. Jaz mislim, zdaj gre h koncu.«

Rim, 20. avgusta. Okoli 1 ure 10 minut zjutraj so konstatirali zdravniki, da je sv. oče v zadnjih zdihljajih. Obvestili so kardinala državnega tajnika Merry del Vala, msgr. Mizziattellija in kardinala Bisletti, ki je v Vatikanu prenočeval. Ko sta došla kardinal Merry del Val in msgr. Mizziattelli, sta dobila sv. očeta že mrtvega. Ko je sv. oče izročil svojo dušo Bogu, so bili okoli smrtne postelje zdravniki, njegova sestra in nečakinja. Kardinal Bisletti je stopil v sobo kmalu po smrti sv. očeta. Danes pričakujejo brata in nečaka sv. očeta. Državni tajnik konzistorijalne kongregacije se nahaja od danes zjutraj v Vatikanu.

Rim, 20. avgusta. »Agenzia Stefani« poroča: Sveti oče Pij X. je danes zjutraj ob 1. uri 20 minut umrl.

Rim, 20. avgusta. »Agenzia Stefani« poroča: Takoj ko se je izvedelo za smrt sv. očeta, je ministrski predsednik Salandra izdal precizna določila, da se varuje popolna prostost provizorične cerkvene vlade in posvetovanj sv. kolegija.

× × ×

OBREDI OB SMRTI PAPEŽEVI.

Ko papež zatisne oko, naznani se njegova smrt takoj kamerlengu svete rimske Cerkve. (Služba kamerlenga je silno važna zlasti ob vakanci sv. stolice, ker je kamerlengo predsednik sv. kolegija kardinalov v konklave in vladav sv. Cerkve do izvolitve novega papeža.) Ko kamerlengo prejme vest o smrti papeževi, se poda ogledat mrliča. Preden stopi v sobo, kjer leži papeževo truplo, udari s srebrnim kladivom trikrat na duri, potem se trikrat vrže pred umrlim na tla, ga pokliče z njegovim krstnim imenom in trikrat s kladivom potrkna na njegovo mrzlo čelo. S tem naznani, da se je z lastnimi očmi pričel o smrti papeževi in da je zakon enakosti v smrti zadel tudi najvišjega duhovnika sv. Cerkve. Prvi služabnik mu nato poda ribičev prstan in druge pečatnike rajnikov. Na teh se papeževo ime izbriše v znamenje, da

je papeževa oblast na zemlji jenjala. Ko se na to kamerlengo pelje zopet nazaj v svoje stanovanje, zazvoni veliki zvon v stolni cerkvi sv. Petra ter naznani večnemu mestu smrt papeževo. Takoj nato se oglasijo zvonovi po vseh rimskih cerkvah in zvonijo skozi eno uro. Štirindvajset ur po smrti se papeževo truplo odpre in mazili. Truplo se obleče v domačo papeževo obleko in se položi na posebno posteljo, do katere ima pristop občinstvo. Zraven postelje, ob kateri gore štiri velike sveče, stojata dva stražnika tudi nekaj menihov neprestano moli ob trupu rajnika.

Drugo jutro se zbero kardinali z duhovščino cerkve sv. Petra in truplo blagoslove. Potem ga nese 8 duhovnikov, katere spremljajo kardinali, druga duhovščina, nobelgarda in švicarji, v cerkev sv. Petra tu se opraviijo mrtvaški obredi in se postavi truplo v kapelo najsv. zakramenta. Tu leži truplo za omrežjem odgrnjeno; samo noge so skozi omrežje dostopne; verniki, ki prihajajo rajnega sv. očeta kropiti, poljubujejo noge.

Na večer tretjega dne se kardinali zopet zbero v tej kapeli in med prepevanjem psalma Miserere se truplo prenese v nasprotno korno kapelo. Tu stoji krsta iz cipresnega lesa, katero vikar cerkve sv. Petra blagoslovi, kot zadnje bivališče papeževih zemskih ostankov. Če je med kardinali kdo papežu v rodu, ga ta pokrije z belim prtom po obrazu in po rokah. Sicer stori to papežev hišnik. K nogam rajnika položi tudi rdeč žametast mošnjiček, v katerem so zopet trije mošnjički enake barve. V prvem je toliko zlatih, v drugem srebrnih in v tretjem bakrenih novičev, kolikor let je rajnik vladal kot papež. Naposled dva papeževa služabnika pogrnejo rdeč svilnat prt čez truplo in nato se krsta zapre in zabije. Ta krsta iz cipresnega lesa se dene potem v večjo krsto iz svinca, v katero je vdolbeno ime papeža, število let njegovega vladanja, dan in leto njegove smrti. Nato kamerlengo svete rimske Cerkve in papežev hišnik svinčeno krsto zapečatita: ta se potem dene še v večjo leseno krsto. V tej trojni krsti položi potem visokega mrliča v predal vrh vrat, ki so na desni od korne kepele. Tu toliko časa leži, da mu nov grob naredijo. Ako si je rajni papež izvolil poseben grob, ga tja preneso šele čez leto dni.

Za dušo umrlega so devetdnevne molitve, ki se začno tretji dan po smrti. Zjutraj ima zaporedoma en kardinal v korni kapeli črno sv. mašo. Sredi kaple je mrtvaški oder, ki stoji do sedmega dne, ko je namreč veliki, prekrasni katafalk sredi cerkve sv. Petra postavljen. Tu se opravljajo potem mrtvaški obredi za rajnega. Prvi dan se bere v cerkvi sv. Petra za rajnega 200 črnih maš, druge dni pa po sto, razen tistih, ki se bero po drugih cerkvah. Deveti dan pa ima kardinal, ki ga sv. kolegij v to določi, mrtvaški govor. Nato se s slovesno absolucijo dovrše cerkveni mrtvaški obredi.

× × ×

KAKO JE RAJNI SVETI OČE PREŽIV. LJAL DAN.

»Difesa« opisuje življenje papeža Pija X. takole:

Pij X. zelo zgodaj vstaja. Ko se mladi Sili, papežev sluga, nekoliko po 5. uri poda v papeževo spalnico, Sveti Oče navadno že sedi na stolu in moli brevir. Po 6. uri Sveti Oče mašuje v mali kapelici, ki je zelo preprosta in ima lesen oltar. Maševal je, če ni bil bolan, vsak dan. Mašuje približno pol ure. Po sv. maši opravi papež kleče molitve po sv. maši. Nato zajtrkuje kavo, opečen kruh, surovo maslo in marmelade. Če ni prevroče, se poda zjutraj v vatikanske vrtove, kjer se več časa izprehaja po hladnih hodnikih in razgovarja s komorniki in z nobilgardisti. Redno obišče lurško kapelico, ki je posneta po slavni lurški duplini. Izprehaja se zjutraj eno uro, nato pa gre delat v svoje zasebne prostore.

Predvsem reši obširno korespondenco, nakar slede poročila kongregacij. Zahteva red in točnost, in praktičen kot je, ne prezre nobene malenkosti.

Nato sprejme državnega tajnika Merry del Vala, ki mu poroča o zadevah s tujimi vladami. Slede javni ali posebni sprejemi visokih prelatov ali uglednih laikov. Gotove dni v tednu ali v mesecu sprejema višjega dvorjana, kardinale, prefekte in tajnike raznih kongregacij in druge visoke dostojanstvenike. Pij X. je jako ljubezniv in si zna pridobiti srca vseh, ki z njim občejujo.

Nekoliko po 1. uri Pij X. kosi zelo preprosto, nato nekoliko počiva, a nikdar ne nad eno uro, nakar nadaljuje svoj brevir in rešuje akte.

Ob 6. uri popoldne se poda papež s spremstvom na hodnik Loggia, ki leži v III. nadstropju in ki je okrašen z velikimi

naslikanimi zemljevidi in s slikami Mantonija, Gallija in Consonija iz življenja Pija IX. Navadno čaka v Loggiji papeža kakih 20 uglednih Italijanov ali tujcev, ki pridejo v Rim, da smejo prstan Sv. Očeta

poljubiti. Medtem se z vsakim posameznikom ljubeznivo razgovarja.

Po avdienci ostane Sv. Oče s svojim tajnim tajnikom sam.

Morilci bodo kaznovani.

V Sofiji sodijo, da se umakne srbska armada takoj, ko bo njen odpor zlomljen, čez bulgarsko mejo, da ne bo prisiljena se avstrijski armadi udati. Bolgarska armada je za ta slučaj pripravljena, da jih razoroži. V Novo Srbijo se srbska armada ne more umikati, ker je bolgarski četaš Mičev razstrelil most čez reko Vardar pri Demir-kapi.

»Neue Freie Presse« piše dne 18. avgusta: Uradna vest z dne 15. avgusta poroča, da so naše čete nadaljevale prodiranje po ozemlju zahodno od Visle in da so že pričele prodirati tudi vzhodno od te reke. Nadalje se je poročalo dne 16. avgusta, da je več naših kavalerijskih čet prodrlo daleč v notranost Rusije. Od včeraj (17. t. m.) naprej pa ni bila objavljena nobena vest o prodiranju naših čet zahodno in vzhodno od Visle in o prodiranju naše kavalarije. Splošno se čuti, da **stojimo pred resnimi boji na vseh bojiščih**. Priprave se povsod bližajo koncu in uradna brzojavka iz Berlina z dne 17. t. m. poroča: Mobilizacija je pravkar končana. Naše čete so povsod v ofenzivi, prodirajo vzhodno in zahodno od Visle, **so v Srbiji že pognale v beg približno dve petini srbske vojske** in vsakdo čuti, da se bo sedaj povsod, na Poljskem, v Srbiji, na bojiščih, kjer so postavljene nemške čete, razvzljajal voz in da bo sedaj meč govoril svojo mogočno besedo.

OBRENOVAC ZAVZET.

Dunaj, 19. avgusta. Tukajšnji listi poročajo, da so avstrijske čete, ki so prodirale iz Progarja (leži v jugovzhodni Slavoniji ob Savi), **so zavzele Obrenovac**, ki leži okoli 10 km južno od Save.

JUNAŠTVO JUGOSLOVANOV.

Budimpešta, 17. avgusta. (Kor. ur.) [Uradno.] Tukajšnji list »Az Est« poroča z Dunaja: Junaško vedenje jugoslovanskega moštva v bitki pri Loznici je napravilo v tukajšnjih političnih krogih globok utis. Videti je, da so se vse aspiracije jugoslovanske subversivne propagande popolnoma ponesrečile.

Francozi zopet tepeni.

FRANCOZI ZOPET TEPENI.

Berlin, 19. avgusta. Koresp. urad.) Wolfov biro poroča: **Peto francosko kavalerijsko divizijo je naša kavalarija pri Pervezu, severno od Namurja, vrgla nazaj.** Francoske izgube so težke. Bavarske in badenske čete so 55. francosko pehotno brigado, ki je prodrila do Weilerja, 15 km severozahodno od Schlestadtta, premagala, ji prizadela

težke izgube in jo vrgla čez Vogeze nazaj.

PRIPRAVE ZA OBLEGANJE PARIZA.

Rim, 17. avg. »Tribuna« in »Giornale d' Italia« javljata, da je razpoloženje v Parizu zelo potrto in da se že pripravljajo za obleganje. O porazu pri Mühlhausenu, ki so ga sprva bili razkričali kot zmago francoskih čet, so Parižani zvedeli šele iz angleških listov.

Ruski revolucionarji na delu.

Za časa mobilizacije in obsednega stanja je ruska vlada zatrla vse važnejše revolucionarne in socialno-demokratske liste. Zato so pa začele delovati tajne tiskarne. Kot prvo je izšel manifest revolucionarne socialistične stranke na ruske delavce in kmete, ki se med drugim glasi: »Ali srbska vlada ne postopa zločinsko z Macedonci, katerim odteguje pravico, da bi sami svobodno razpolagali s svojo osodo? Ali ni pred kratkim proti vsakemu pravu izročila carizmu politične begunce? In kakšna hinavščina je šle vmešavanje carja v korist »male nesrečne Srbije«, tistega carja, ki muči Poljsko, Finsko in Jude in ki se obnaša nasproti Perziji kakor pravi bandit!?« Manifest pozivlja delavske mase, da se dvignejo in prekrizajo spletke carizma, predvsem pa skušajo doseči da se vojna lokalizira.

VSTAJA NA KAVKAZU.

Carigrad, 20. avg. (Kor. urad.) »Ikdam« poroča, da se vstaja na Kavkazu

vedno bolj razširja. Vstaji so razstrelili most čez reko Aras, ki je edini železniški most ki veže Rusijo s Perzijo. Ruski vojaki beže z orožjem in s prtljago na turško mejo. 17. t. m. je veliko ruskih vojakov pobegnilo v Turčijo. Živila so na Kavkazu zdaj štirikrat dražja, kot so bila. Vedno težavnejša je pollačiti vstajo.

REVOLUCIJA V BAKU. — REVOLUCIONARNA VLADA.

Baku, 19. avgusta. V mestu divja jo krvavi poulični boj. Vpostavljena je revolucionarna vlada. (Baku leži ob Kaspiškem morju in je glavno mesto istoimenske provincije v Kavkazu. Šteje nad 200.000 prebivalcev in sicer Tartarovi, Armencevi, Perzijanci in Rusovi. V okolici Baku je veliko petrolejskih vrelcev, ki preskrbujejo celo Rusijo s petrolejem.)

do 15. septembra izročiti najemništvo ozemlja Kiantschau japonskim oblastem. Te zahteve mora Nemčija brezpogojno sprejeti do 23. avgusta.

Berlin, 20. avgusta. (Koresp. urad.) »Vossische Zeitung« poroča o stališču Japonske: Če bi vojska z Japonsko tudi pomnožila število nasprotnikov, je jasno, da bi bilo to brez vsakega pomena za potek dogodkov na evropskem bojišču. Posebno v kratkem času sedanega vojnega stanja smo se odvadili, da bi nas več ali manj vznemirila kaka napoved vojske.

ANGLEŠKO JAPONSKA NAGODBA je bila obnovljena leta 1911. in je veljavna do leta 1921. Nagodba vsebuje sledečo glavno določbo: »Če bi bila ena ali druga teh dveh držav ogrožena od tretje katerekolisibodi države, ali če bi bila zapletena v boj, da brani svoje pravice in interese, ji mora v tem slučaju takoj priskočiti na pomoč njena zaveznica, katera se mora z njo skupno bojeovati in tudi skupno z njo sklepati mir.

KAJ ZAHTEVA JAPONSKA OD NEMČIJE.

Kakor že zgoraj poročano japonska vlada zahteva od nemške vlade, da

umakne iz japonskih in kitajskih voda svoje bojne ladje, ali jih pa razoroži, da sprazni v roku enega meseca teritorij Kiao-Ciau, nad katerim ima protektorat Japonska vlada si pridrži, da ta teritorij eventualno Kitajski vrne. V izjavi k temu ultimatu povdarja japonska vlada potrebo, da se varujejo oni interesi, radi katerih je bila sklenjena angleško-japonska zveza. Tudi pravi Japonska, se mora upoštevati želja, da se prepreči vsak povod za zmešnjave v morjih krajnega vshoda. Čeprav ni bila vojska med Japonsko in Nemčijo še uradno razglašena, se vendar ameriška vlada pripravlja, da stori pri velevlasteh primerne korake, da ostane nevtralnost Kitajske nedotaknjena.

Poročila iz Tokia javljajo, da pripravlja Japonska spedijski kor 500.000 mož. Ni izključeno, da Japonska hoče s tem uveljaviti tudi svoje zahteve napram Rusiji.

KDO POVELJUJE JAPONSKEMU BRODOVJU.

Agenzia Stefani poroča, da je odplulo japonsko brodovje pod poveljstvom admirala Deva na visoko morje,

Vojska z Angleško.

NEMCI PRED ANGLIJO.

Berlin, 18. avgusta. Wolfov brzojavni urad naznanja, da se je zadnje dni približalo mnogo podmorskih čolnov in drugih nemških vojnih ladij angleški in škotski obali ter da so neopaženo pripluli celo do Šetlandskih otokov. O nadaljnjem njihovem delovanju, kakor je naravno, še ni nič znano.

NEMCI DEMENTIRAJO.

Berlin, 17. avg. Uradno dementirajo vesti, da je v Severnem morju prišlo do velike pomorske bitke, v kateri da je bilo uničenih dvajset nemških ladij in štiri angleške. Tudi ni res, da bi se bilo Angležem posrečilo, izkrcati svoje čete v Belgiji.

ANGLIJA OTVORILA SOVRAŽNOSTI PROTI AVSTRIJI.

Grški listi poročajo: Angleška admiraliteta je ukazala, da naj se proti Avstriji prično sovražnosti.

ANGLEŠKE ČASNIKARSKE LAŽI PROTI NEMČIJI.

Berlin, 18. avg. (Kor. urad.) »Norddeutsche Allgemeine Zeitung« izvaja pod naslovom »Angleške časnikarske laži proti Nemčiji«: Voditelj velike ameriške časnikarske zveze »Associatet press« v Novem Jorku, Melville Stone je 14. avgusta brzojavil nemškemu državnemu kanclerju Bethmann-Hollwegu: Ekselencija, ker angleška vlada vsak dan objavlja časnikarska poročila o vojski, bi nam bile podobne objave pomemski vladi zelo prijetne. Državni kancler Bethmann-Hollweg je odgovoril: Nemčija je odrezana od mednarodnega prometa poročil in se proti lažem ne more braniti. Upa, da z dejstvi dokáže laži svojih sovražnikov in je vsakemu hvaležna, ki hoče resnico širiti.

NEMČIJA ZAPUŠČA SVOJA AFRIŠKA PRISTANIŠČA.

London, 18. avgusta. »Reuter« javlja, da je nemška vojska na več krajih zapustila svoja pristanišča ob afriški obali. Čete so odstranili, pristanišča pa zaprli s starimi ladjami, tako da so za druge ladje nerabna. To so naredili zagradelji, da bi preprečili morebiten napad Angležev v nemške kolonije.

ANGLEŠKA SODBA O NAŠI MORNARICI.

»Fremdenblatt« poroča, da je nedavno angleški vojaški ataše nasproti njegovemu glavnemu uredniku izjavil, da je avstroogrška mornarica boljša nego angleška. Naša mornarica, da je najboljša na svetu.

KAKO SE ANGLEŽI VOJSKUJEJO?

Monakovski umetnik-slikar pripoveduje, da je v pogovoru o možni vojni med Nemčijo in Anglijo nek Anglež udaril s pestjo ob mizo in razburjen vskliknil: »Naš parlament se bo bojeval do zadnjega perija (angleški denar).« — Nemeček pa mu je odgovoril: »In naš narod do zadnje kaplje krvi.«

Nemški cesar odpotuje v glavni stan.

Nemški cesar odpotuje v glavni stan tiste nemške armade, ki operira proti Franciji. Potuje v Moguncijo. »N. Wr. Tagbl.« piše ob tej priliki: To poročilo z bojišča povišuje in pomnožuje mogočne upe, ki smo jih gojili po dosedanjih slavnih in uspešnih zmagah zvezne armade. Smo pred velikimi dogodki. Cesar Viljem smatra za svojo

glavno vladarsko dolžnost, da biva pri svojih hrabrih vojakih. Od zdaj je cesar Viljem v prvi vrsti vojni gospod. Minulo je 14 dni, odkar se je pričel krvavi ples in že zdaj so dogodki tako dozoreli, da je potrebna na bojišču cesarjeva navzočnost. vsled česar lahko na upapolne dogodke čakamo.

Turčija v konfliktu.

ULTIMATUM TURČIJI.

London, 18. avgusta. Francoska in angleška vlada sta glasom uradnih vesti podali turški vladi ultimatum, da mora v 24. urah razorožiti nemški vojni ladji »Breslau« in »Goeben«. Londonska vlada se v svojem ultimatu sklicuje na sklepe v Haagu in pravi, da se je turška vlada z nakupom imenovanih ladij težko pregrešila zoper nevtralnost, v katero se je bila zavezala.

GRČIJA ZAHTEVALA POJASNIL OD TURČIJE.

Rim. Grčija je od Turčije zahtevala pojasnil glede zbiranja čet v Traciji. Pričakuje se, da bo Grčija odredila mobilizacijo.

TURŠKO-RUSKI SPOPAD.

Carigrad, 18. avgusta. Semkaj se poroča, da je prišlo do spopada med ruskimi in turškimi četami neke na rusko-turški meji v Mali Aziji. Vzrok temu spopadu še ni znan. Ruske čete so bile odbite. Misi se, da je ruska vojska skušala prodreti na turško ozemlje, da bi na ta način ustvarila casus belli s Turčijo. Namerna ruske vlade pri tem, da je bila ta, da bi ona potem imela razlog, napasti s svojim brodovjem Dardanele. Ta vest je v Carigradu vzbudila veliko pozornost in javnost pozivlja vlado, naj vse pripravi za obrambo Turčije.

RUSKO ČRNOMORSKO BRODOVJE DELUJE.

Carigrad, 18. avg. Semkaj se javlja, da je rusko črnomoško brodovje iz Sebastopolja neznano kam odplulo. Ta »neznanka« cilj ne more biti drug kakor Bospor.

Boji proti Rusom.

RUSI ZA SEBOJ POŽIGAJO.

Berlin, 20. avg. (Kor. urad.) »Lokal-anzeiger« poroča z vzhodne meje: Rusi so zažgali 10 obmejnih krajev. Prebivalci so morali svojo last popustiti in je večina rešila le to, kar so imeli na sebi. Požigalci so vse postrelili, kar so videli. V Radsenu so ustrelili 7 oseb.

BOJI PRI NOWOSIELIZI.

Lvov, 20. avg. O bojih pri Ruski Nowosielizi objavlja »Dzennik Polskie« sledeče podrobnosti: 14. mož močna ulanska patrolja je pred dnevi prodrila do Chocima, kjer je zadela na velike ruske sile. Patrolja, ki je s tem svojo nalogo izvedla, se je obrnila, a je še porušila rusko telefonsko zvezo med Nowosielizo in Chocimom. Na kosaški oddelek, ki je naše ulance zasledoval, so naši močno streljali. Na bojišču je obležalo veliko mrtvih in ranjenih sovražnikov.

IZ PO NAŠIH VOJAKIH ZASEDENIH RUSKIH OBMEJNIH KRAJEV.

Černovice, 20. avg. »Czernowitzer allgemeine Zeitung« poroča iz obmejnih ruskih krajev, ki so jih zasedli naši vojaki. Vasi so bile skoraj prazne, ko so vkorakale naše čete. Ruski vojaki so namreč, ko so bežali, prebivalstvu pripovedovali, da naši vojaki kruto postopajo. Ko so naši vojaki prijazno postopali,

V evropsko vojsko posegla Azija. — Rmeno pleme v evropskem konfliktu.

Ultimatum Japonske Nemčiji.

Berlin, 20. avgusta. Kor. ur.) Wolfov biro poroča: Tukajšnji japonski poslanik je po naročilu japonske vlade

izročil zunanjemu uradu noto, v kateri se zahteva z ozirom na angleško-japonsko zvezo, da se nemške vojne ladje takoj umaknejo iz japonskega in kitajskega vodovja, oziroma razorožijo. Nadalje zahteva nota, da mora Nemčija

pali s prebivalci, ki so doma ostali, so se vaščani počasi vračali in se kmalu bratili z našimi vojaki. V obmejni vasi Rengasa ni nobene šole, nobene pošte in nobenega brzojavnega urada.

BOJI PRI ZALOZCU.

Lvov, 20. avgusta. »Kurjer Lwow-ski« poroča naknadno o bojih pri Zalozcu: Boj se je končal s popolnim porazom Rusov. Ko so Rusi videli, da so obkoljeni, so v paniki bežali. Da zadržijo naše čete, so razstrelili most čez Zbrucz, a so prezrili, da stoji na drugem bregu še močan ruski oddelek. Naši vojaki so ta ruski oddelek popolnoma uničili. 80 Rusov in ravno toliko konj je pokrivalo bojišče, do 100 Rusov je pa utonilo, ko so čez reko plavali, 36 mož, med njimi dva častnika, so naši vjeli. Boj je trajal tri ure.

TRANSPORTI RUSKIH VJETNIKOV.

Lvov, 21. avg. 13. t. m. se je zopet od tu odpeljal transport ruskih vjetnikov. Med njimi se nahaja tudi neki ruski stotnik 9. huzarskega polka iz Kijeva, 10 huzarjev in dragoncev. Prihajajo še drugi transporti ruskih vojnih vjetnikov.

RUSKI VOJNI VJETNIKI V TARNO-POLU.

Lvov, 20. avg. »Slovo Polskie« 16. t. m. poroča: Ruske vojne vjetnike prijete v boju pri Zalozcu so privedli 17. t. m. v Tarnopol. Med njimi jih je več, ki so pobegnili v bližnje gozde, kjer so jih kmetje prijeli. Prijelji so v mesto tudi polen voz ruskih pušk, sabelj, sulic in revolverjev. Nekega vjetega ritmojstra so odpeljali proti Lvovu. Postopali so ž njim primerno njegovi šarži. Neki ranjeni ruski dragonski častnik, ki ga je obvezal zdravnik še na bojišče, je umrl v vojaški bolnišnici.

DEZERTACIJE RUSKIH VOJAKOV.

Tarnov, 20. avg. Vsak dan prekoračijo večji in manjši oddelki ruskih dezertarjev vseh vojnih delov mejo in se predajo našim vojakom. Dezertarji pripovedajo, da zapuščajo v ruski armadi svoje zastave vedno več vojakov.

RUSKI VOHUNI V GDANSKEM LO-VILI VOJNE BRZOJAVKE.

Garnizijsko poveljstvo v Gdanskem poroča, da so prijeli več ruskih vohunov, ki so na strehah zvezali s stranskimi žicami brzojav med okrajnim in garnizijskim poveljstvom, da bi tako vjeli uradne brzojavke. Vohune so vojno pravno ustrelili.

Prednosti sivih uniform.

Frankobrod n. M. 16. avg. Nek v Frankobrodu zaprti francoski vojni jetnik je pripovedoval: Opazili smo samo, da so se nam Nemci bližali v teku. Naši mrlički so imeli večinoma rane na glavi ali v prsih. Pri Mühlhausnu so nam prišli nekoč Nemci na 15 m v bližino ter so s svojim strelom vse podirali. Naš poročnik je dejal: Kje neki so? Vkljub daljnogledu ni ničesar zapazil: vse je bilo sivo: konji in uniforme.

Poljska se dviga.

POLJSKA NARODNA VLADA NAPOVEDALA RUSIJI VOJSKO.

Krakov. Začasna poljska narodna vlada v Varšavi je zbrala že zadostno število prostovoljnih čet proti Rusiji in je napovedala ruski vladni vojsko. Velik del teh popolno urejenih čet je začel operirati proti ruski vojski skupno z nemško in avstrijsko armado.

NAVDUŠENJE GALIŠKEGA OBMEJNEGA PREBIVALSTVA ZA VOJSKO.

Lvov, 20. avgusta. »Wiek Nowy« opisuje veliko navdušenost med gališkim obmejnim prebivalstvom za vojsko. Priglasilo se je 120 kmetov, ki so jih pri novačenju kot nesposobne za orožje zavrnili. Zavrnjeni kmetje so prosili, da naj jih uvrste v armado. Ker so nekatere radi telesnih hib odklonili, so izjavili, da so popolnoma zdravi in kos vsem naporom. Ker so le prosili, so jih za lokalne službe pridržali. Veliko vojakov je prosilo, da bi se smeli kolikor mogoče veliko bojev udeležiti. Neki pri Olegovu ranjeni častnik je prosil zdravniške, da naj mu hitro zašijejo in obvežejo rane, da more prej ko mogoče nazaj k svojim četi. Ko je neki častnik vojakom zaklical: »Fantje, meja je že za nami!« so zaorili viharji Hura klic. Prebivalstvo je bilo nepopisno navdušeno, ko je došlo poročilo, da so Rusi odbiti. Neki major, katerega je neki kozak ranil s sulico, se je klub rani naprej bojeval toliko časa, da so Ruse odbili, nato se je šele pustil obvezati.

POLOŽAJ V VARŠAVI.

Krakov, 20. avg. »Nova Reforma« poroča: Slučajno tusem došli varšavski listi z dne 13. t. m. dokazujejo, da ta

dan Rusi Varšave še niso zapustili, kar dokazuje naravnost teroristična cenzura, ki se kaže iz njih vsebine. Razven samobsebi umljivo napačnih poročil peterburškega brzojavnega urada ne prinašajo listi nobenih drugih poročil. Tudi Radomu izhajajoča v Lvov došla »Gazeta Radomska« s 13. t. m. dokazuje, da ruske oblasti Varšave še niso zapustile.

USTANOVITEV MEŠČANSKE STRAŽE V ČRNOVICAH.

Črnovice, 20. avgusta. Sporazumno z deželno vlado se je ustanovil 150 mož močan oddelek meščanske straže, ki ji poveljuje črnovški župan dr. Weisselberger.

ZAPRISEGA POLJSKIH SOKOLOV.

Krakov, 20. avgusta. Zaprisega poljskih Sokolov se je razvila v veliko domoljubno manifestacijo. Na sokolskem telovadišču so se zbrale sokolske vojne čete, da prispejejo. Sokole je nato starosta dr. Turski nagovoril z navduševalnim govorom, s katerim jim je važnost sokolskih društev v boju proti Rusiji predložil in jih opominjal, da naj se do zadnjega zdihljeja bore za visoke ideale poljskega naroda. Sokole je nato nagovoril provincial p. Janicki. Sokole je spominjal na slavna dejanja njihovih očetov, ki naj jih vsak posameznik posnema. Sledilo je povelje: Na kolena! nakar je p. Janicki Sokole blagoslovil. Sokoli so nato odmarširali na določene jim kraje.

POLJSKI STRELCEI.

Lvov, 20. avgusta. Veliko navdušenje je vladalo 17. t. m. med Lvovčani, ker se je vrnil z ruske meje v Lvov oddelek prostovoljnih poljskih strelcev. Oddelek je bil v boju z nekim kozakiškim oddelkom in se je brez izgub vrnil, ko je zapodil Ruse v beg in jim zarubil veliko orožja.

TUDI UKRAJINCI PROTI RUSOM.

3. t. m. je došla v Črnovice ena stotnica ukrajinskih kozakov v popolni vojni opravi. Dezertarji pripovedujejo, da so v vseh obmejnih krajih Ukrajine razširili oklice ukrajinske revolucijske stranke, ki pozivajo Ukrajince na vstajo proti Rusiji, da rešijo Ukrajino izpod ruskega jarma.

OKLIC UKRAJINSKEGA VOJNEGA NABORA.

Lvov, 20. avg. V vseh krajih Galicije, kjer prebivajo Ukrajinci, je ukrajinski vojni nabor prilepil oklice, ki poziva vse Ukrajince, ki ne pripadajo avstro-ogrski armadi, da naj pristopijo zboru ukrajinskih prostovoljcev. Oklice med drugim izvajajo: Ura dejanja je odbila. Kvišku na boj za našo monarhijo, za našo domovino, za naše rodbine in za naše ljudstvo.

Italija ostane nevtralna.

»Piccolo« ima naslednjo zakasnelo in deloma zaplenjeno brzojavko iz Rima z dne 16. avgusta: »Tribuna« piše, da bo italijanski poslanik v Berlinu, Bollati, odpotoval v Fiuggi k zunanjemu ministru na pogovor. Potem bo Bollati poročal tudi ministrskemu predsedniku in bo nedvomno sprejet tudi pri kralju, predno se vrne v Berlin. Dan njegove vrnitve ni določen. Lahko se reče z vso gotovostjo — sklepa »Tribuna« — da bo Bollati prinesel nazaj v Berlin vtis, da je Italija s polno neomajno zavestjo odločena vzdržati svoje stališče, s katerim soglašajo vse stranke in ga odobrava javno mnenje.

Delo na deželi.

Iz raznih krajev nam poročajo, da gre poljsko delo urno izpod rok. Ljudje pomagajo drug drugemu, sami in z živino. Za mlatcev so posebne koristi mlatilni stroji z motorji. Zeleti bi bilo, da bi oblast šla ljudem na roke in dovolila dobavo bencina, kakor je v nekaterih slučajih že storila, ker s tem se delo pri mlatvi silno pospeši in čas pridobi za druga nujna dela, posebno za košnjo, ki z njo začenjajo že ta tedni ob ugodnem vremenu. — Gotovo je hvalevreden namen onih, ki ponujajo iz mest brezposelne ljudi deželi za kmetijska dela. Vendar skušnjava uči, da ljudje iz mest splošno niso za kmetijska dela in bi si marsikatera hiša napravila s takimi delavci več škode nego koristi. Je pač kmetijsko delo druge vrste in zahteva vaje. Tudi v moralnem oziru ne kaže ljudi iz mest vabiti na deželo, ker bi se med resne ljudi gnetli tudi pohajkovalci, ki bi bili občinam na deželi le v nadlego. — Slovenci bomo imeli sedaj veliko koristi, ker smo v zadnjem času skrbeli za vzgojo našega kmetijskega ženstva. Te vrste žene in dekleta primejo za vsako delo, tudi možko. Sploh so pa vsled pomanjkanja delavnih moških že dosedaj po

mnogih krajih ženske opravljale možka dela pri košnji, setvi itd. Gospodinj-sko izobražene ženske pa bodo tudi sicer velike koristi pri gospodarstvu; v sedanjih razmerah treba varčevati v gospodinjstvu pri vsaki stvari; ne varčevati tako, da bi družina ne dobila dovolj tečne hrane, pač pa tako, da se vsaka stvar pri hiši koristno uporabi. — Mi smo prepričani, da bode naše ženstvo organizirano po Marlijinih družbah pokazalo da trud za to delo ni bil zastoj. Zato tudi v teh hudih časih polni zaupanja v božjo pomoč gledamo mirni v prihodnost.

Razna poročila.

NAŠ PRESTOLONASLEDNIK ODIDE NA BOJIŠČE.

Dunaj, 17. avgusta. Kakor poroča »Neues Wiener Tagblatt«, odide prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef na bojišče.

MINISTRSKI SVET.

Dunaj, 19. avgusta. (Koresp. urad.) Danes se je vršil ministrski svet pod predsedstvom cesarja, katerega so se udeležili zunanji minister grof Berchtold, skupni finančni minister vitez Bilinski, vojni minister Krobatin in oba ministrska predsednika grof Stürgkh in Tisza.

RUMUNIJA JE ODPRLA AVSTRIJI MEJO ZA ŽITO.

Bukarešt, 17. avgusta. (Privatno.) Pred nekaj dnevi je rumunska vlada preklicala izvoz žita in živil. Kakor se je izkazalo razpolaga Rumunija z najmanj 5000 vagoni pšenice in 10.000 vagonov koruze. ter z velikansko množino živil, katere Rumunija ne glede na svojo potrebo lahko eksportira. Odprava izvozne prepovedi koristi z zaprtjem Dardanel skoro izključno Avstriji in Nemčiji. Kakor poročajo listi, so se na predlog obeh držav že storili veliki kupni sklepi.

MOBILIZACIJA RUMUNSKE.

Bukarešt. Mobilizacija rumunske vojske je končana.

PROMET V NEMČIJI JE ZOPET NORMALEN.

Berlin, 19. avg. (Kor. urad.) Wolfv biro poroča: Višji poveljnik v nemških provinciah, generalni polkovnik pl. Kessel razglasa, da je sedaj, ko je mobilizacija gotova, zopet dovoljen izvoz žita in mesa iz Berlina in da se dosedaj dovoljene najvišje cene soli in moke zopet znižajo na navadno mero. Promet po celi Nemčiji je postal zopet normalen.

DRŽAVNI KANCLER SAMOSTOJNI VODJA VLADARSKIH POSLOV. Državni minister dr. Delbrück podpredsednik državnega ministstva.

Berlin, 16. avgusta. »Reichsanzeiger« priobčuje v posebni izdaji cesarjev odlok, s katerim se državni kancler pooblašča, samostojno reševati vladarske posle v področju državne uprave. — V posebni izdaji »Preussischer Staatsanzeiger« bo izšel cesarjev odlok, s katerim se državno ministstvo pooblašča samostojno reševati vladarske posle v področju državne uprave. — V ravnoisti posebni izdaji se bo izvršilo imenovanje državnega ministra dr. Delbrücka za podpredsednika drž. ministstva.

GRŠKA NA STRANI SRBIJE?

Carigrad, 18. avgusta. Poroča se, da se Grki z vsemi silami borijo na strani Srbije, čeprav le na posreden način. Kolikor se je doslej zvedelo, je dala Grška srbski vojni upravi vse svoje avtomobile za prevoz vojnega materiala na razpolago. Poleg tega je Grška Srbom odstopila vse zaloge hranil, kar jih je imela shranjenih v solunskih skladiščih. Tudi je postavila vse svoje ladje in železnice v srbsko službo. Grške čete pa so v Makedoniji zasledile celo srbsko-bulgarsko mejo, da preprečijo bulgarski napad iz Zahrbta na Srbe.

TURKI MOLIJU ZA ZMAGO KRŠČANSKEGA OROŽJA.

Dunaj, 19. avgusta. (Koresp. urad.) Politična korespondenca poroča: V Carigradu se po vseh mošejah opravljajo molitve za zmago avstro-ogrskega in nemškega orožja. To je zelo pomenljivo dejstvo, ker se je prvič v zgodovini mohamedanske države zgodilo, da mohamedanci molijo v svojih mošejah za zmago krščanskih narodov.

Ljubljanske novice.

Ij Na predvečer cesarjevega rojstnega dne je zaplapolala cesarska zastava z lepim šopkom tudi na križu šentjakobskega zvonika. Razobesil jo je ob 7. uri zvečer znani tesar in plezalec po zvonikih Andrej Sušnik. Menda se daleč naokoli kaka župnija ne ponaša s tem.

Ij Reševalno društvo prosi posestnike konj, kateri bi hoteli brezplačno prevažati bolnike in ranjence iz kolo-dvora v bolnico, naj se prigrasijo pri načelniku Josipu Turku.

Ij Pismo Ljubljancana iz Pariza. Julij Heinricher piše dne 12. t. m. iz Pariza svojim staršem v Ljubljano: Po dolgem potovanju sem končno došel v Pariz, kjer čakam na odlok francoske vlade, da smem z večimi londonskimi tovariši odpotovati naprej. Vsi spimo na tleh in se preživljamo s kruhom in vodo.

Ij Umrlj so v Ljubljani: Avgust Kalinšek, premogar v pok., 35 let. — Anton Hvala, južne železnice kurjač, 29 let. — Ivan Zafel, raznašalec kruha, 60 let. — Antonija Stergulec, gostilničarka, 56 let.

Jezuitski general p. Franc Ksaver Wernz umrl.

Rim, 20. avgusta. Listi poročajo, da je umrl jezuitski general p. Franc Ksaver Wernz.

Jezuitski general je bil rojen 4. decembra leta 1842. v Rottweil na Wirtemberskem. V red je stopil leta 1857. Bil je več časa profesor gimnazije v Feldkirchnu na Predarlskem, potem več časa profesor kanoničnega prava v Dittion Hall na Angleskem, nato profesor gregorijanske univerze v Rimu. Leta 1904. je postal rektor te univerze. Bil je konsultor kongregacije za indeks in inkvizicijo. Jezuitski general je postal 8. septembra leta 1906. Odlikoval se je na znanstvenem polju. Spisal je Jus dekretalium v 6 zvezkih in je sodeloval zlasti pri reviji: Stimmen aus Maria Laach.

Dnevne novice.

+ Izkazni o naših izgubah na južnem in severnem bojišču. Danes razglasa c. kr. korespondenčni urad, da se je ugodilo mnogoštevilnim željam javnosti in da bo časopisje izkaze, ki jih izdaja vojno ministstvo o naših izgubah na bojiščih smelo ponatiskovati. Z ozirom na to bomo izkaze, kolikor nam jih bo mogoče z ozirom na določeni nam prostor priobčevali. Kdor pa želi celotne izkaze, se lahko nanje, kakor smo včeraj omenili, naroči ter mu jih naše upravištvo pod pogoji, ki so bili včeraj v »Slovencu« naznanjeni, preskrbi.

+ Imenovanje. Cesar je imenoval policijskega svetnika pri graškem policijskem ravnanstvu Mihaela Pappeža za policijskega nadzornika.

+ Imenovanja in odlikovanja. Cesar je imenoval za generala kavalrije podmaršala Vladimirja barona Giesla, zastopnika ministarstva za zunanje zadeve pri vrhovnem vojnem poveljstvu; za državnega tajnika ogrskega domobranskega ministarstva podmaršala Aleksandra Szurmay, za generalštabnega zdravnika vseučilišnega profesorja dr. Julija Hohenegg, za majorja v rezervi rezervnega stotnika princa Al. Liechsteina. — Cesar je podelil vojaški zasluzni križec z dekoracijo stotniku Henriku Weissu, pešpolka št. 30, radi njegovega junaškega nastopa proti sovražniku. Nadalje je ukazal cesar, da se iz enakega vzroka izreče najvišje priznanje nadporočniku ulanskega polka št. 8 Alfredu Lammer. Vojaški zasluzni križec z dekoracijo je podelil cesar nadporočniku Alfredu pl. Lavrič. Srebrno svetinjo za hrabrost II. razreda sta dobila obmejna loveca Jožef Lousek in Iv. Sin, oba od obmejne stotnije št. 12.

— Vojaški vlak trčil ob lokomotivo na štajerski postaji Knittelfeld. Dne 14. t. m. je na postaji Knittelfeld trčil vojaški vlak v lokomotivo. Pri tem je bil nek mož težko ranjen in prenešen v bolnico. Drugi vojaki so bili lahko ranjeni, nakar so z ostalimi lahko nadaljevali vožnjo. Dalje je bil ubit en konj in nekaj lahko ranjenih. Nesreča se je pripetila, ko je vojaški vlak vozil na postajo, je privozila nasproti neka lokomotiva. Škoda je precejšnja.

— Umrla je v Trstu domoljubna gospa Marjeta Majcen, stara 76 let.

— Umrl je na Prestranecku c. in kr. kontrolor dvorne kobilarne Vincenc Hyhlik, star 36 let.

+ Trgovcem in slavnemu občinstvu! Gremij trgovcev v Ljubljani piše: Blagovna trgovina sloni v normalnih časih pretežno na kreditu. Trgovci se poslužujejo kredita ter ga tudi kolikor moč daje svojim trgovskim odjemalcem in konsumentom. Odkar pa so s pričetkom vojne nastopile izredne razmere ter je zlasti prišlo do omejitve blagovnega transporta na železnicah, se je v blagovni trgovini vsesplošno pričelo zahtevati ob novih naročilih

in novih pošiljstvih plačilo v gotovini, predplačilo ali prejemanje blaga proti povzetju. Zahteva po plačilu v gotovini je prišla od zgoraj, od strani veleprocentov, veletržev in velikih organiziranih zalagateljev. Naši trgovci-grosisti morejo dobiti blago sedaj le proti gotovini in proti predplačilu ter še to z največjimi težavami. Denarni zavodi, ne samo ne dajejo novih kreditov razen v izjemnih slučajih, ampak se v splošnem držijo pri izplačilih vlog v tekočem računu postavno predpisane meje. V takih razmerah so tudi ljubljanski trgovci prisiljeni zahtevati od svojih kupčijskih prijateljev plačilo v gotovini. Ni to nezaupanje, ampak je to edina pot, da se more v sedanjih razmerah vzdržati naša blagovna trgovina v rednem teku. Gremij trgovcev se obrača do trgovstva po deželi ter prosi, da se vpoštevajo sedanje razmere, hkratu pa v splošnem interesu prosi tudi kupujoče občinstvo, da plačuje kolikor mogoče v gotovini. S plačevanjem v gotovini se olajša stališče blagovne trgovine in omogoči točno dopolnjevanje blagovnih zalog. Podpisani gremij opozarja dalje trgovce, da bo treba onim, ki odlagajo plačilo svojih zapadlih računov vključno moratoriju s pričetkom normalnih razmer plačevati postavne obresti. — Gremij trgovcev v Ljubljani.

— **Hammerlingov spomenik v Gradcu** so danes ponoči neznani lopovi pomazali s črnim.

— **Mobiliziranje meščanske garde v Novem mestu.** Dne 18. avgusta je domobransko poveljništvo mobiliziralo privilegirano meščansko gardo v Novem mestu. Dne 17. t. m. je bilo Novo mesto odeto v zastavo in vse mesto v lučih. Meščanske garde godba je svirala pri dostojanstvenikih — glavarju baronu Rechbach, pri županu, proštu in stotniku garde. Dne 18. t. m. se je brala pred magistratom sv. maša. Slavnostni govor je v zbranih besedah govoril premil. prošt dr. Elbert. Nagovoril je tudi gardo novomeški župan Rozman. Slavnosti se je udeležilo novomeško uradništvo. Zapisrglo se je moštvo privilegirane meščanske garde. Prisegli je prisostvoval nadporočnik Hastreiten, ki je pridržen državnemu pravdnistvu v Novem mestu. Meščanska garda šteje 50 mož, med temi je veliko novo pristopivših gimnazijcev. Garda se vadi v streljanju na starem strelišču. Gardo se boče porabilo za stražo važnih točk. Dobili so posamezni tudi municijo. Stari gardist 87letni Jazbec je tudi prisostvoval slavnosti in videl si, kako se je starček postavil v oborožju garde s klobukom v roki. S trikratnim »Živio« Njega Veličanstva in s »defilacijo« se je slavnost zaključila.

— **Požar.** 15. t. m. je zažgala strela gospodarsko poslopje županu Lorberju v št. Petru pri Mariboru. Hlapec, ki je spal pod streho, je zgorel. Hišo in živino so rešili.

— **Kocbekova koč pod Ojstrico.** Savinjska podružnica S. P. D. naznani, da je Kocbekova koč pod Ojstrico zatorjena.

— **Zadužil.** Posesnica Ivana Renko na Premu je šla na polje, doma pa je pustila svojega 8mesečnega sinčka Pavla pod nadzorstvom 11letne hčerke ležati v zibelki. Ko se je otrok zbudil, se je plazil po zibelki in se zadušil s trakom, s katerim je bil privezan v zibelki.

— **Velika povodenj.** Iz Doba poročajo: Povodenj, kakršne še ne pomnimo, je poplavlila naše travnike in pokončala mnogo lepe otave. Zlasti je narasla Rača. — Strela je udarila na Vim v hišo Jerneja Močnik. Vžgala ni.

— **Poročanje o vojnih dogodkih nekdanj in sedaj.** Nemška križarica Augsburg, ki je trdnjavo Libavo razstrelila, je poslala svoje poročilo o uspehu po brezčicnem brzjavu. In v kratkem je vedela skoro cela Nemčija o tem dogodku. Kako silno je napredovalo hitro poročanje v današnjih časih! Nekaj ur in listi že širijo po mestih vesti o dogodkih, ki so se pred nekaj urami zgodili. Kak razloček med nekdanj in sedaj! Pred 100 leti je bila dne 28. novembra Napoleonova velika

armada pri prehodu čez reko Berezino uničena. Prva vest, o tem je pa došla v Pariz šele čez 3 tedne, dne 17. decembra. Tega zakasnelega poročila je bila kriva seveda pomanjkljiva zveza med Rusijo in Parizom. Leta 1811. 20. marca so naznanjali topovi v Parizu, da se mu je rodil sin. Dunajski dvor je zvedel o tem šele 24. marca. V prejšnjih časih, ko niso poznali telefona, brzjava, železnice, koles, aeroplana, so si pomagali z jezdec, tekači in z optičnim brzjavom. Tekachi in jezdec, ki so prinašali poročila iz vojsk, so bili seveda odvisni od vremena, poti in pa konj. Vest, o zavzetju mesta Ofen na Ogrskem in o porazu turške armade leta 1686. je prinesel v Berlin en sam jezdec, ki je prejezdil celo pot v osmih dnevih.

Albanija.

MOHAMEDANCI PRODIRAJO OB REKI VOJUSI.

Rim, 20. avg. (Kor. urad) »Agencia Stefani« poroča iz Valone: Mohamedanski vstaši so včeraj požgali Byrah in so v naskoku zasedli Fyari. 18. t. m. zvečer so došli k reki Vojusi. Mesto je brez obrambe in se je polastila prebivalstva velika panika.

EPIROTI IN ALBANCI SLOŽNI.

»Italia« poroča iz Valone: Epiroti in Albanci so se spravili.

Zemljevide v naša društva.

Iz raznih krajev poročajo, da so v naših izobraževalnih društvih izobešeni zemljevidi in važnejši razglasi in odloki. Ljudstvu se poljudno razlaga dogodke in odloke. Tako bodi v vseh naših izobraževalnih društvih. Zemljevide se naroča v Katoliški Bukvarni v Ljubljani.

Natančen zemljevid Srbije in drugih balkanskih držav, ki bo zelo dobro služil pri zasledovanju vojnih dogodkov med Avstrijo in Srbijo, dobi brezplačno kdor naroči krasno, z vsakovrstnimi vojnimi podahami bogato opremljeno, zelo zanimivo in poučno knjigo »Vojska na Balkanu«. Knjiga s priloženim velikim zemljevidom vred ima zelo nizko ceno in stane elegantno broširana samo K 6'50. Dobi se v Katoliški Bukvarni v Ljubljani. Zemljevid sam za se pa stane 2 K. —

Razun tega so na razpolago še sledeči zemljevidi bojnega polja:

Zemljevid Avstrijsko-ruskega bojnega polja 1:1,000,000. Cena s poštnino vred K 1'30.

Zemljevid Nemško-ruskega bojnega polja 1:2,000,000. Cena s poštnino K —'90.

Zemljevid Nemško-francoskega bojnega polja 1:2,000,000. Cena s poštnino K —'90.

Zemljevid Evrope 1:7,500,000. — Cena s poštnino K 2'60.

Dobe se v Katoliški Bukvarni v Ljubljani.

2 mestna samca sta voljna vsled sedanjih razmer prevzeti lažja dela v kaki grajščini. Naslov: **Vestna, Ljubljana, poštneležeče.**

Službe išče kot

GOSPODINJA

izurjena v vseh poslih gospodinjstva v kaki poštini hiši, ali pa v župnišču. Več se izve v prodajalni H. Ničman, Ljubljana. 2526

Kupim vsako množino starega bakra, cina, cinka, mednine in svinca

po najvišjih cenah. 2550

Fr. Stupica,

trgovec z železnino in poljedelskimi stroji v Ljubljani.

VINO

je zelo poceni, ker je še mnogo starega in se bliža novo. Kdor ga želi naročiti, naj se obrne na 2103

Ano Maljavac, Roč-Istra.

Vojne uniforme

po meri izgotovi v najkrajšem času 2516

Jos. Rojina, Ljubljana

Že nad 50 let, na dobrem glasu obstoječa

gostilna

na najživahnejšem prometnem kraju, na vogalu križajočih se cest, s salonom, vrtom, event. s hlevom, tudi z elektr. razsvetljavo v Ljubljani

se odda

s 1. novembrom 1914. 2543 3
Poizvedbe pri Gostilničarski zadrugi v Ljubljani, Marija Terezije cesta št. 16.

Iščejo se

zastopniki proti visoki proviziji za obisk poljedelcev, obrtnikov, uradnikov itd. za razposiljalnico sukna za moške in ženske. Upeljani imajo prednost. Neupeljani, a dobro poznani se posebej vpeljejo. Ponudbe pod »Tachfabrik 4313« na Haasenstain & Vogler, Praga II. 2342

Pošten mladenič, ki je prost vojaščine, išče službe kot

hlapec h konjem.

Razume tudi sodavičarsko obrt. Nastopi lahko takoj. Ponudbe na M. K. Idrja 120. 2553

Absolventinja

meščanske šole in trgovskega tečaja išče v kakem tovarniškem ali bančnem podjetju mesta korespondentinje. Nastopi lahko takoj. Cenjene ponudbe na upravo lista pod šteč. 2552.

Prosim, oglejte si predležee oblike nog, in ne bodete prišli težko do prepričanja, da oblika čevlja ne sme biti poljubna, temveč obliki noge popolnoma prilagoden. Cloveške noge niso vse enake oblike, vsaka noga ima svoje posebnosti, in te posebnosti upoštevati. je dolžnost vsakega izkušen. veččaka

Poskusite pri: 335

Fran Szantner

specialist za ortopedična in anatomska obuvala

Ljubljana, Selenburgova ul. 4.

Službe išče

trgovski pomočnik

mešane stroke. Naslov pove uprava »Slovenca« pod št. 2538. (Znamka.)

Zahvala.

Za vse blage dokaze iskrenega sočutja, ki so mi došli povodom nena-domestne izgube mojega dragega soproga, gospoda

Franc Schusterschitza

nadzornika južne železnice in načelnika glavnega kolodvora Ljubljana, imetnika zlatega zaslužnega križca s krono

bodisi ustmenim ali pismenim potom v toliki meri, se vsem kar najiskrenejše zahvaljujem.

Posebno zahvalo pa izrekam gospodom uradnikom, poduradnikom in uslužbencem južne in državne železnice in c. kr. pošte, kakor tudi vsem ostalim uradom, prijateljem in znancem, ki so blagega pokojnika v tako obilnem številu spremili k večnemu počitku.

Srčna hvala gospodom pevcem za ganljive žalostinke, kakor tudi vsem darovateljem krasnega cvetja in vencev na krsto pokojnikovo.

Žalujoča soproga Julija Schusterschitz.

V Ljubljani, dne 20. avgusta 1914.

Brez posebnega obvestila.
Ivan Strgulec javlja tužnega srca v lastnem in v imenu svojih otrok Ivanke, Marije, Stankota, Mirkota, Pavla in Vide vsem sorodnikom, znancem in prijateljem prežalostno vest o smrti naše iskreno ljubljene soproge, oziroma matere, gospe

Antonije Strgulec roj. Milavec

ki je po dolgem in težkem trpljenju, previdena s sv. zakramenti za umirajoče, danes ob 9. uri zvečer mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb nepozabne se vrši dne 21. t. m. ob 5. uri popoldne iz hiše žalosti, Marije Terezije cesta št. 16, na pokopališču k Sv. Križu.

Pokojnico priporočamo v blag spomin.

V Ljubljani, dne 20. avgusta 1914.

Zalujoči ostali.

Mestni pogrebni zavod v Ljubljani. 2554

Vojaški trpežni čevlji

se dobe v zalogi tovarne

Peter Kozina & Co.

Ljubljana, Breg št. 20.

Enotne cene

K 14.—, 17.—, 26.—.

Nepremočljivo Water-proof-usnje

K 24.—, 26.—.

